

УДК 378.014.6:615.15-057.2

І. Б. КОНЯШИНА

аспірант

Центральноукраїнський державний педагогічний університет
ім. Володимира Винниченка, м. Кропивницький**ВПЛИВ ПРОЦЕСУ ФОРМУВАННЯ
ПРОФЕСІЙНИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ ФАРМАЦЕВТІВ
НА ФАХОВУ СПРЯМОВАНІСТЬ ДО МАЙБУТНЬОЇ ПРОФЕСІЇ**

У статті розглянуто питання дослідження особливостей впливу процесу формування професійних компетентностей фармацевтів на фахову спрямованість до майбутньої професії. Проаналізовано комунікативну компетентність майбутнього фармацевта, яка є однією з важливих компетенцій у професійній діяльності фахівця фармації.

Ключові слова: професійна компетентність, фармацевт, комунікативна компетентність.

Актуальність дослідження полягає в тому, що освіта має відповідати інтересам і запитам суспільства, саме тому одним із основних її завдань стає професійна компетентність фахівців, спрямована на потреби сьогодення. Характеристикою сучасного ринку праці можна вважати конкурентоспроможність, яка передбачає готовність до постійного професійного зростання, якісного й творчого виконання діяльності відповідно до індивідуально-психологічних особливостей особистості. Конкурентоспроможні фахівці мають володіти професійними вміннями й навичками, високим рівнем професійної компетентності та здатності застосовувати теоретичні надбання на практиці.

Зазначимо, що серед наукових досліджень проблему компетентності ґрунтовно досліджено в працях В. Байденко, О. Дахіна, Б. Ельконіна, А. Маркова, Т. Маслова та ін. Сучасні підходи до проблеми компетентності розглядали А. Василюк, О. Овчарук. Питання професійної підготовки на основі компетентнісного підходу висвітлено в працях В. Аніщенко, Н. Бібік, М. Васильєвої, Н. Демєнтьєва, А. Михайличенко, О. Овчарук та ін. Визначення ключових компетентностей подано в дослідженнях І. Зимньої, Е. Ісламгалієва, Г. Селевко, П. Третьякова, Т. Шамова та ін.

Мета статті – виявити вплив процесу професійної компетентності фармацевтів на формування фахової спрямованості до майбутньої професії.

Психолого-педагогічна підготовка майбутнього фахівця фармації, її зміст, форми та методи спрямовані на формування психологічної та соціальної компетентностей, які відпрацьовуються за допомогою вправ, соціально-психологічних тренінгів, виконання практичних завдань, розв'язання психологічних задач і ситуацій [1]. Педагогічні умови передбачають ефективне формування комунікативних умінь як засобу підготовки майбутніх фармацевтів до спілкування в професійній діяльності. У дослідженні роз-

крито специфічні особливості професійно спрямованого навчання, яке забезпечується створенням у навчальному процесі комунікативних ситуацій, адекватних умовам майбутньої професійної діяльності студентів.

Розвиток мотивації є одним із завдань формування професійної компетентності студентів у коледжі, яка пов'язана з потребою особистості досягти поставленої мети. Мотиваційний компонент визначає позитивне ставлення до обраної професії. Можна виділити такі мотиви навчання студентів: науково-пізнавальні, професійно-ціннісні, комунікативні тощо. Мотивація – один із найважливіших факторів, який забезпечує досягнення успіху в будь-якій діяльності. Мотиваційна сфера як стрижень особистості, її стимулююча сторона, як рушійна сила поведінки людини має провідне значення при особистісно орієнтованому вихованні [5, с. 65].

Основним мотивом формування професійної спрямованості фахівця є інтерес до майбутньої професії. Професійну мотивацію майбутнього фахівця можна визначити як прагнення до особистісної самореалізації, враховуючи природні здібності та інтерес до професійної діяльності.

Професійна спрямованість викликає інтерес до майбутньої професійної діяльності. Спрямованість на свою професію виражається в захопленні нею. Професія стає сенсом життя людини. Це може мати такі наслідки: з одного боку, любов до своєї справи зобов'язує постійно працювати над удосконаленням професійної компетентності, цікавитися фаховими досягненнями в колективі, виявляючи творчу активність; з іншого – досягнувши високого професійного рівня, людина робить свій вклад у розвиток суспільства. Без професійних прагнень, без чітко вираженої мотивації професійне самовизначення стає неможливим. На жаль, не всі абітурієнти сьогодні мають професійну спрямованість або ж чітко розуміють професійну орієнтацію. У більшості з них вона виробляється лише в процесі навчання, і особливо після практики.

Формою становлення людини в професії є професійна спрямованість, яка визначається як інтерес до професії та схильність працювати за обраним фахом. Поняття “спрямованість” включає в себе уявлення про мету, мотиви, емоційне ставлення до діяльності, задоволеність нею [11].

Професійна спрямованість особистості – прояв загального соціального розвитку. Це особистісне утворення є сукупністю провідних мотивів, що зумовлюють діяльність людини. М. Дьяченко та І. Кандилович зазначають, що суттєвим показником особистості майбутнього фахівця треба вважати саме професійну спрямованість спеціаліста як розуміння та внутрішнє прийняття мети й завдань професійної діяльності, включаючи її інтереси, ідеали, настанови, переконання, погляди, які характеризуються “стійкістю (нестійкістю), домінуванням суспільних або вузькоособистісних мотивів, далекою чи близькою перспективою” [3].

Спрямованість підготовки майбутнього спеціаліста за своїм змістом повинна бути професійною, тому особистість студента орієнтують на такі

цінності, як найкраще засвоєння майбутньої професії, опанування професійною майстерністю [8].

Спрямованість – це прагнення особистості до певного роду занять, що базуються на спільному й стійкому інтересі до нього. Провідною умовою формування професійної спрямованості є наявність мотивації, професійного інтересу, позитивного ставлення до професії.

Ставлення студента до навчання залежить, насамперед, від змісту мотивації навчальної діяльності, від взаємозв'язку суспільного й особистісного змісту освіти, від структури та динаміки ціннісних орієнтацій студента. “Мотивація – активний стан індивіда, який визначає, наскільки інтенсивно і з якою спрямованістю він діє в ситуації, що склалася” [9].

Професійна діяльність фахівця є успішною тоді, коли він ще під час навчання у вищому навчальному закладі набуває досвіду практичної діяльності. В основі успішної професійної діяльності є: сукупність компетенцій, які передбачають володіння знаннями, вміннями та навичками в певній галузі діяльності; уміння застосовувати набуті знання та вміння для вирішення професійних завдань; готовність до аналізу проблемних ситуацій та пошуку шляхів їх вирішення; уміння працювати самостійно та в групі тощо. Професійна спрямованість тісно пов'язана з напрямом підготовки, спеціальністю та групою професій.

Професійна спрямованість особистості майбутнього фармацевта належить до професій типу “людина-людина”, де спілкування набуває професійної значущості. Ефективність професійного ділового спілкування фармацевта визначається рівнем сформованості його комунікативної компетентності.

Тенденція до розвитку конкурентного середовища впливає на якість обслуговування відвідувачів аптечних закладів, виконання фармацевтом його професійних обов'язків. Саме тому у фахівця мають бути сформовані всі відповідні професійні компетентності, які дають йому змогу бути впевненим у собі, своїх силах, від яких залежить конкурентоздатність самого фахівця й аптечного закладу, в якому він працює.

Більшість учених вважають комунікативну компетентність вагомою складовою професійної компетентності, яка має в кожному виді діяльності свою специфіку. На думку В. Нароліної, професійна комунікативна компетентність є засобом досягнення успіхів у професійно-діловому та особистісному спілкуванні, в основі якого лежать знання цінностей, норм, стандартів поведінки та спілкування [6].

О. Холостова стверджує, що компетентність у спілкуванні означає володіння комплексом особистісних можливостей, це один із показників психологічної зрілості та компетентності [10].

На нашу думку, комунікативна компетентність майбутнього фармацевта – це здатність до ефективного спілкування, яка полягає в умінні обмінюватися інформацією, досягати взаєморозуміння, усвідомлювати потреби співрозмовника, розуміти його почуття й психологічні стани.

О. Веретенникова зауважує на тому, що під час взаємодії з людьми комунікативна компетентність виявляється у спроможності на різноманітне спілкування, формування завдань, вирішення конфліктів, вміння взаємодіяти з представниками різних культур, ведення переговорів [2].

Враховуючи вищезазначене, варто зазначити, що під час професійної комунікативної взаємодії з “важкими” відвідувачами аптек фармацевт повинен зберігати психологічну рівновагу, керувати своїми емоціями та якісно виконувати професійні обов’язки.

Запорукою комунікативної компетентності майбутніх фармацевтів є успішний особистісний розвиток індивіда, його розвивальний та усвідомлений міжособистісний досвід, який органічно пов’язаний із формами міжособистісної поведінки та здібностями фахівця. Комунікативна діяльність фахівців фармацевтичної галузі передбачає наявність певних знань із психології, вміння застосовувати ці знання на практиці.

Головним завданням професійного навчання є підготовка “кваліфікованих конкурентоспроможних кадрів із високим рівнем професійних знань, умінь навичок і мобільності, які відповідають вимогам науково-технічного прогресу і ринковим відносинам в економіці, виховання соціально активних членів суспільства, формування в них наукового світосприйняття, творчого мислення, кращих людських якостей, національної свідомості” [7, с. 11].

Під якістю професійної підготовки ми розуміємо цілісну сукупність властивостей суб’єкта діяльності, яка визначає його професійний рівень компетентності й дає можливість йому демонструвати певну соціальну цінність та відповідати потребам, вимогам і можливостям ринку праці, а також визначає готовність до професійної діяльності, адекватної здібностям та кваліфікації в системі соціально-професійних відношень, здатність нести особисту соціальну та юридичну відповідальність за рішення, які приймають.

На думку Н. Климова, можна виділити такі складові до вимог фахівця:

- “політична зрілість” передбачає виховання патріотизму, політичної культури спеціалістів;
- “високий професіоналізм, ділові та творчі якості” передбачують творчий пошук як критерій ділової зрілості, компетентності, відповідальності, самостійності, глибокі знання, потребу в постійному оновленні та вдосконаленні знань;
- “духовна культура” передбачає відкритість, вміння працювати в колективі, здатність переконувати, принциповість, непідкупність, оптимізм, демократизм у спілкуванні, вимогливість до себе та інших, потребу в постійному самовдосконаленні, розвиток естетичного смаку, скромність, вміння мислити логічно та висловлювати власні думки [4].

Ураховуючи зазначене, професійну компетентність майбутнього фармацевта треба розуміти як якісну, інтегративну, професійно-особистісну характеристику фахівця, яка включає сукупність економічних, етичних,

соціально-психологічних, професійних знань, умінь і навичок, а також когнітивне та креативне, творче мислення, вміння передбачати результати своєї професійної діяльності, критично оцінювати її наслідки.

Ми вважаємо, що формування професійної компетентності майбутнього фармацевта здійснюється через зміст освіти, який охоплює не тільки перелік навчальних предметів, а й професійні навички та вміння, що формуються в процесі оволодіння предметами та під час проходження практики, а також через активну позицію студента в соціальному, політичному та культурному житті навчального закладу. Всі ці чинники формують і розвивають особистість майбутнього спеціаліста з метою успішного оволодіння механізмами професійного саморозвитку, самовдосконалення та реалізації нею власного творчого потенціалу.

Професійна компетентність майбутнього спеціаліста формується на засадах теоретичних знань, практичних умінь, значущих особистісних якостей та життєвого досвіду, що зумовлює його готовність до виконання професійних обов'язків і забезпечує високий рівень його самоорганізації.

Варто зазначити, що професійна компетентність є інтегрованим, комплексним явищем і поєднує знання, вміння та навички, здібності особистості, показники загальної культури, вміння виконувати професійні обов'язки. За вимогами Всесвітньої організації охорони здоров'я (ВООЗ), зроблено акцент на необхідності суттєво змінювати оволодіння глибокими фаховими знаннями з фармації на вдосконалення особистісних якостей, які, поряд із набутими професійними вміннями та навичками, нададуть фахівцеві змогу зайняти належне місце серед працівників системи охорони здоров'я.

Висновки. На нашу думку, розвиток професійної компетентності передбачає також використання основних педагогічних принципів: науковості, системності, гуманізму, послідовності, активності, індивідуалізації, контекстності, ефективності навчання, доступності, зв'язку теорії та практики рефлексії; використання в навчально-виховному процесі сучасних інноваційних методів, форм і засобів навчання та міжпредметних зв'язків; оптимізацію фундаментальної та практичної підготовки майбутніх фармацевтів. Формування та розвиток професійної компетентності фармацевтів є неперервним процесом, оскільки він розпочинається під час навчання в навчальному закладі та продовжується в професійній діяльності спеціалістів.

Список використаної літератури

1. Альохіна Н. В., Кайдалова Л. Г. Психологічна та соціальна компетентності майбутніх фахівців. Харків, 2009. 160 с.
2. Веретенникова А. Е. Развитие иноязычной письменной коммуникативной компетентности у студентов в соответствии с Болонским процессом. *Высшее образование сегодня*. 2008. № 5. С. 26–30.
3. Дьяченко М. И., Кандыбовыч И. А. Психология высшей школы. 2-е изд., перераб. и доп. Минск, 1981. 383 с.
4. Климов Е. А. Введение в психологию труда : учебник для вузов. Москва, 1998. 199 с.

5. Леонтьев Д. А. Профессиональное самоопределение как построение образов возможного будущего. *Вопросы психологии*. 2001. № 1. С. 57–72.
6. Наролина В. И. Развивающий эффект процесса формирования межкультурной коммуникативной компетентности специалиста. *Высшее образование сегодня*. 2008. № 5. С. 23–25.
7. Ничкало Н. Г. Професійно-технічні освіти – державну підтримку та науково-педагогічне забезпечення. *Нові технології навчання*: наук. метод. зб. Київ, 1995. Вип. 11. С. 11.
8. Ростунов А. Т. Формирование профессиональной пригодности. Минск, 1984. 176 с.
9. Семенов Ю. Г. Мотивационные аспекты адаптации. *Новая парадигма*. 1999. Вип. 12. С. 29–36.
10. Холостова Е. И. Технологии социальной работы. Москва, 2003. 400 с.
11. Чобітько М. Г. Особистісно орієнтоване професійне навчання: зміст і структура. *Педагогіка і психологія*. 2005. № 3 (48). С. 48–56.

Стаття надійшла до редакції 01.09.2017.

Коняшина І. Б. Влияние процесса формирования профессиональных компетенций фармацевтов на профессиональную направленность к будущей профессии

В статье рассмотрены вопросы исследования особенностей влияния процесса формирования профессиональных компетенций фармацевтов на профессиональную направленность к будущей профессии. Проанализирована коммуникативная компетентность будущего фармацевта, которая является одной из важных компетенций в профессиональной деятельности специалиста фармации.

Ключевые слова: профессиональная компетентность, фармацевт, коммуникативная компетентность.

Konyashyna I. Influence of Process of Formation of Professional Competences of Pharmacists on Professional Orientation to the Future Profession

The article deals with the study of the peculiarities of the influence of professional competencies of pharmacists on the formation of professional orientation to the future profession. The communicative competence of the future pharmacist, which is one of the important competencies in the professional activity of the pharmacy specialist, is analyzed.

The urgency is that education should be in line with the interests and needs of society, which is why one of its main tasks is the professional competence of specialists, which is aimed at the needs of the present. Characteristics of the modern labor market can be considered competitiveness, which involves readiness for continuous professional growth, qualitative and creative performance of activities in accordance with individual psychological characteristics of the individual.

We believe that the formation of the professional competence of the future pharmacist, is carried out through the content of education, which covers not only the list of educational subjects, but also the professional skills and skills that are formed in the process of mastering subjects and during the practice, as well as through the active position of the student in the social, political and cultural life of the educational institution. All these factors form and develop the personality of the future specialist in order to successfully master the mechanisms of professional self-development, self-improvement and implementation of its own creative potential.

It should be noted that professional competence is an integrated, complex phenomenon and combines knowledge, skills and abilities, personality abilities, indicators of general culture, ability to perform professional duties. According to the requirements of the World Health Organization (WHO), the emphasis has been placed on the need to significantly change proficiency in pharmacy to improve personal qualities.

Key words: professional competence, pharmacist, communicative competence.